

nus efficaciores rationes inventæ non sunt ad eam sententiam confirmandam, aliis auctoribus probata non est, sed aiunt eundem effectum numero posse divisim fieri a diversis causis totalibus, et nunc quidem fieri hoc lumen in hoc aere ab hac lucerna, quia hæc applicata est; idem tamen nihilominus fuisse futurum, si alia lucerna applicata fuisset. Hanc opinionem tenet Scotus, in 2, dist. 20, quæst. 2, quæ ab eodem probatur argumento philosophico et Theologico. Theologicum argumentum est, quia Deus ante prævisum originale peccatum elegit ad gloriam hos singulares homines, quos prædestinavit, ex quibus multi nunc generantur ab hominibus reprobis; si autem Adam non peccasset, generarentur ab aliis hominibus numero distinctis, quia tunc nulli essent reprobi, a quibus generarentur. Sed argumentum hoc multa inculcat, quæ prætermittenda nobis sunt, ne metaphysicos terminos transgrediamur. Re tamen vera ratio non est efficax, et præter multa, quæ supponit incerta, illud apud me certum est, Deum elegisse prædestinatos cum præscientia saltem conditionata lapsus humani generis, quæ satis est ut simul velle potuerit hos prædestinatos ab his numero parentibus generari. Quod si Deus prævidisset, etiam in conditionali scientia, Adam non fuisse peccaturum, vel non habuisset decretum eligendi hos homines, quos nunc elegit, vel simul cum illis elegisset parentes eorum quos nunc elegit, vel certe permisisset etiam tunc aliquos esse reprobos. Non enim est verum, aut saltem certum, quod si Adam non peccasset, nulli alii homines peccassent aut damnarentur. Itaque (ut hæc omittamus) certum est, propter certitudinem prædestinationis non esse necessarium dicere unum hominem posse naturaliter generari ab aliis parentibus, quam ab illis, a quibus de facto generatur.

12. Ratio physica est, quia duo agentia ejusdem speciei sunt æqualis virtutis; ergo quidquid potest unum efficere ex tali materia hic et nunc sibi applicata, potest efficere aliud; alias non essent æqualis virtutis; ergo effectus, qui ab uno fit, posset idem numero fieri ab alio. Verum neque hæc ratio convincens est; nam ex æqualitate virtutis solum potest colligi æqualitas effectus, non vero identitas; nam, sicut in ipsa virtute aliud est esse æqualem, aliud esse eandem, ita etiam in effectu. Respondetur ergo facile, æqualem virtutem posse ex eadem materia

æqualem effectum efficere, non tamen eundem. Aliæ item rationes fieri solent in favorem hujus sententiæ, quæ leviores mihi videntur, et ideo eas omitto.

Punctus difficultatis aperitur.

13. Ut ergo punctus controversiæ attingatur, in hoc insistendum est, ut videamus an effectus contentus sub objecto unius potentiae activæ possit contineri sub objecto alterius, et an hoc possit certa ratione in alterutram partem definiri. In quo est notanda differentia inter causam particularem et univocam, et æquivocam ac universalem, quod universalis, quia non formaliter, sed eminenter continet effectum, potest per se respicere totam speciem, et omnia individua sub illa contenta. Et hinc certum esse censeo, eundem numero effectum, qui fit a causa particulari et univoca, posse fieri connaturali modo a causa æquivoca ut a causa totali et proxima, si absque interventu causæ univocæ sola causa æquivoca, et de se universalis, applicetur ad generandum talem effectum immediate, et se sola. Hoc est certissimum in causa universalissima et eminentissima, quæ est Deus, nam hac ratione potest quemcumque effectum sua virtute facere, quem causæ secundæ possunt. Idem censeo de virtutibus cœlestibus quoad eos effectus, quos vere continent eminenter, et ut causæ per se sufficientes. Ut, verbi gratia, si sol est causa sufficiens ad generandum aurum vel ignem, quantum est ex se, sufficiens est ad quodlibet individuum auri vel ignis, quia ejus virtus, utpote eminentior, respicit adæquate totam illam speciem, et ideo, quantum ex se, potest in quolibet individuo illam efficere.

14. *Æquivoca causa efficere potest eundem numero effectum, quem efficeret inferior.* — Quoad has ergo causas nulla ratio apparet, cur negandum sit quin effectus productus ab igne, verbi gratia, in hoc ligno, posset produci idem numero a sole, si eidem passo et cum cæteris circumstantiis sufficienter applicaretur. In quo proprie non comparamus causam particularem ad universalem, quatenus universalis causa dicitur, quæ cum alia particulari operatur, sed comparamus duas causas particulares et proximas operantes per diversas virtutes, formalem, scilicet, vel eminentem. Ex quo etiam obiter intelligitur, esse longe diversam rationem de causis totalibus conjunctim vel divisim ope-

rantibus, nam hujusmodi duæ causæ totales, quæ operantur ut causæ particulares et proximæ, non possunt conjunctim et simul efficere eundem numero effectum suis propriis et distinctis actionibus totalibus, etiamsi una sit æquivoca, altera univoca; nam ratio et resolutio facta in superiori puncto æque in his procedunt; divisim autem optime potest idem effectus procedere ab alterutra istarum causarum, ut dictum et declaratum est.

15. *Univoca causa non habet pro adæquato objecto totam speciem suam.* — At vero causa univoca non potest habere pro objecto adæquato suæ potentiae activæ totam speciem talis effectus, ut D. Thomas notavit, 1 part., quæst. 45, art. 5, ad 1, quia alias talis causa seipsam concluderet sub objecto potentiae suæ naturalis, quod est impossibile; alioqui posset producere seipsam. Neque etiam satis est, si quis respondeat, quantum est ex parte potentiae, posse producere seipsam, tamen ex alia parte repugnare, ut illa potentia reducatur in actum respectu suiipsius, quia ad agendum necessario supponitur causa ipsa jam producta. Hoc (inquam) non satisficit, quia efficientia ex intrinseca sua natura respicit rem distinctam; ergo et potentia efficiendi natura sua non habet pro objecto nisi rem a se distinctam; ergo nullo modo continet seipsam sub objecto suo adæquato, et ideo non potest causa univoca respicere speciem suam ut objectum adæquatum potentiae suæ. Quæ ratio non procedit in causa æquivoca, nam, licet hæc respiciat adæquate totam aliquam speciem, non reflectitur in seipsam, quia ipsa non est individuum illius speciei, sed altioris ordinis. Hinc ergo suboritur dubium, quam late pateat objectum potentiae activæ univocæ; nam cum non sit tota species, nec sit unum individuum tantum illius speciei, ut per se constat, oportet ut sint plura individua illius speciei; quot igitur illa erunt, aut quæ est servanda regula in assignando objecto adæquato talis potentiae? In quo omnes conveniunt, non posse designari finitum numerum individuum, quia potentia activa, quantum est de se, si non corrumpatur aut labefactetur, semper potest aliud et aliud individuum producere. Unde dici potest de se esse indifferentem ad infinita individua syncategorematicè successive seu disjunctim. Tamen hæc ipsa infinita multitudo potest variis modis intelligi: duo tamen sunt præcipui, qui ad rem præsentem spectant.

Varii modi assignandi objectum adæquatum virtuti activæ agentis un vocis.

16. *Primus.*—Unus est, si dicamus talem causam posse efficere quodlibet individuum suæ speciei extra seipsam. Potestque non improbabili ratio reddi, nam circa se non potest habere efficientiam, propter identitatem; quod si hoc impedimentum tolleretur, nullum esset inconveniens quin talis potentia haberet pro objecto adæquato totam illam speciem; ergo, cum hæc ratio cesset circa omnia alia individua ejusdem speciei, quia omnia alia sunt distincta ab hoc numero agentis, verisimile est quodlibet individuum talis speciei concludere sub objecto adæquato suæ potentiae activæ omnia individua ejusdem speciei alia a se. Quod si hic modus verus est, evidenter sequitur posse duas causas totales ejusdem speciei divisim efficere eundem effectum numero. Imo, potius sequitur nullum effectum posse fieri ab una, qui non possit fieri ab alia, seipsis reciproce exceptis, nam quælibet potest efficere aliam, non tamen se. Unde ulterius etiam sequitur, quamlibet causam univocam, quantum est ex parte potentiae suæ, habere vim ad efficiendum illud individuum, a quo ipsa genita fuit, ut Petrum, verbi gratia, habere potentiam ad generandum suum parentem vel etiam avum, et quemcumque progenitorem suum, quantum est ex vi potentiae activæ; quod videri potest maximum inconveniens omnium, quæ in hoc modo dicendi excogitari possunt. Neque negari potest quin sequatur, nam omnia illa individua comprehenduntur sub objecto adæquato talis potentiae, ut supponitur; ergo quantum est ex vi potentiae activæ, ac per se loquendo, posset quodlibet illorum producere. Negari tamen facile potest hoc esse inconveniens. De facto enim non potest hæc res numero, illa individua efficere a quibus ipsa processit, et facta est, quia illa individua antecesserunt in esse, et fuerunt producta ab aliis causis; tamen, si considerarentur secundum se, et nulla conditio repugnans præsupponeretur, nihil obstaret quominus illa individua, quæ nunc sunt causæ aliorum, essent effectus illorum, et e converso.

17. *Secundus modus.*—Alius modus explicandi objectum adæquatum hujus potentiae est, si dicamus singulas virtutes activas singulorum agentium determinare sibi certa quædam individua suæ speciei, quæ tantum efficere possunt, et e converso totam illam

seriem individuorum determinare sibi ex natura sua talem causam univocam a qua fieri possint, et non ab alia intra illam speciem. Quæ individuorum series in infinitum quidem procedit, nihilominus tamen solum continet peculiarem ordinem aut gregem (ut sic dicam) individuorum dicentium ex se habitudinem ad talem causam; qui ordines individuorum in infinitum intra eandem speciem multiplicari possunt, nam intra unam speciem non solum possunt esse infinita individua, sed etiam infinites infinita, et infinitæ individuorum series, quæ omnes distincta individua contineant, et in singulis in infinitum procedatur. Et juxta hunc modum aperte sequitur, non posse effectum singularem, qui ab una causa univoca fit, fieri ab alia, quia individua contenta sub objecto unius potentie non continentur sub objecto alterius.

18. *Quæ difficultates emerent hunc modum resolvendi quæstionem.* — Non video autem rationem sufficientem quæ reddi possit ex parte talium causarum, cur ita determinant objecta sua, et unaqueque tendat ad propriam collectionem distinctorum individuorum, sed solum affirmari potest ratione suæ individuationis ita esse unamquamque determinatam in agendo. Sicut intellectus Petri, verbi gratia, natura sua est determinatus ad efficiendos tales actus intelligendi numero, quos nullus alius intellectus numero distinctus potest efficere; et idem est de singulis intellectibus; ad hunc enim modum philosophatur illa sententia prædicto modo exposita. Tamen revera non est eadem ratio de potentiis quæ actus immanentes eliciunt, et de iis quæ efficiunt in exteriorem materiam, nam in prioribus potentiis unaqueque determinatur ad efficiendum tantum in se et ex se, nam hoc est de intrinseca ratione actus immanentes; et quia in diversis subjectis diversi actus numero distincti reperiuntur, ideo unaqueque harum potentiarum determinatur natura sua ad actus distinctos ab actibus alterius. At vero potentia quæ agit in externam materiam, non determinat sibi certam subjectum in quod agat; et ideo agentia numero distincta possunt agere in idem passum numero, vel in diversis temporibus, vel in eodem, vel conjunctim ut causæ partiales, vel divisim ut totales; et ideo non est in eis eadem ratio ob quam determinentur ad formas numero distinctas efficiendas, etiam respectu ejusdem passi.

19. Quocirca ex parte causæ nulla probabilis causa occurrit hujus determinationis;

nam certe individuatione sola ipsius causæ non est sufficiens ratio ut determinetur ad hæc individua efficienda potius quam alia; nec etiam ut causæ numero distinctæ determinantur ad individua numero distincta. Alias eadem facilitate dicere quis posset individuum causam ex vi suæ individuationis determinari ad unum tantum individuum efficiendum, præsertim ex eodem subjecto, sicut causa univoca unius speciei determinatur ad effectum unius tantum speciei faciendum. Ex parte vero effectus reddi potest ratio supra tacta, quia unus effectus natura sua postulat unam determinatam causam a qua fiat, quia cum effectus naturalem habeat dependentiam a causa, effectus singularis etiam habet naturalem dependentiam a causa singulari; et ideo etiam ipsa potentia non claudit sub objecto suo, nisi illos effectus qui ab illa possunt naturaliter dependere.

20. *Prima difficultatis ratio.* — Verumtamen hoc etiam principium, quod de effectu sumitur, non video qua sufficienti ratione probari possit; et aliunde occurrunt vehementes conjecturæ ob quas non videatur admittendum. Primo, quia dependentia effectus a causa univoca est illi accidentaliter, cum sit tantum in fieri, et sit separabilis ab ipsa re; nulla est autem ratio ob quam hæc res individua determinet natura sua tale accidens; sicut ergo idem subjectum est indifferens ad plures calores numero distinctos, et naturaliter recipit illum, quem potest efficere agens primo occurrens, ita idem effectus indifferens est ad dependentias sibi accidentarias, quantum dum fit, naturaliter ac per se fiat per dependentiam, quæ esse potest ab eo agente quod tunc applicatur.

21. *Secunda.* — Secundo declaratur hoc amplius, quia si consideretur entitas ipsius effectus, illa est absoluta, id est, in se non includens respectum, etiam transcendentalem, ad aliquod agens univocum, quia cum non pendeat ab illo essentialiter et in suo esse, non est unde includat in se talem respectum; ergo talis effectus ex vi suæ entitatis non postulat dependentiam ab hac numero causa, ut magis connaturalem sibi, quam ab alia.

22. *Tertia.* — Tertio idem effectus numero, qui fit a causa univoca, potest per se et connaturaliter fieri a causa æquivoca, non solum prima, sed etiam secunda et creata, si eminenter contineat talem inferiorem speciem, ut paulo antea diximus et probavimus; ergo, comparatione facta inter illas duas causas,

univocam et æquivocam, ille effectus singularis non magis determinat sibi ex natura sua emanationem ab una quam ab alia; nam æque indifferenter potest a qualibet earum fieri, quæ primum fuerit sufficienter applicata; ergo, comparatione facta inter causas univocas, non est cur ille effectus determinet sibi ex natura sua emanationem ab una earum tantum, sed poterit indifferenter a multis, vel a qualibet simili produci. Patet consequentia, tum quia, si connaturale esset omni effectui determinare sibi unam tantum causam, deberet determinare simpliciter unam, vel univocam, vel æquivocam, saltem inter creatas. Tum etiam quia ratio, quæ videtur movisse alios auctores, ut dicerent unum effectum singularem habere naturalem dependentiam ab una causa singulari, scilicet, ut per se et non per accidens videatur ab illo produci, hæc (inquam) ratio æque applicari potest ad causam univocam et æquivocam, quia etiam dici poterit per accidens ab altera earum produci, cum æque bene posset ab alia fieri, si applicata fuisset; quod si hoc non impedit causalitatem per se ejus causæ, quæ de facto applicatur, sive univoca illa fuerit, sive æquivoca, non impedit etiam in causis univocis, sive hæc numero applicetur, sive alia. Quod si quis dicat esse disparem rationem in causa æquivoca, quoniam illa eminenter continet totam speciem, et consequenter omnia individua ejus, respondetur id non referre ad præsentem rationem, in qua consideramus determinationem aut indifferenciam ex parte effectus, non ex parte causæ. Si autem effectus, natura sua esset determinatus ad dependendum ab una tantum causa singulari, non posset virtute contineri in pluribus causis; quod si ex parte effectus non est hæc determinatio, ergo nec ex parte ejus repugnat contineri in multis causis, et posse a singulis dependere; ergo non est cur hoc magis verum sit respectu causæ univocæ et æquivocæ, quam respectu causarum univocarum. Maxime si tam prima comparatio quam secunda fiat ad causas creatas; nam, licet causa univoca non contineat totam speciem sicut æquivoca, potest tamen virtute continere quælibet individua sibi similia, et a se distincta.

23. Quarto, possumus simul similem rationem sumere, ex eo quod unus numero effectus potest divisim dependere a duabus causis totalibus æquivocis, etiam creatis, vel specie, vel numero distinctis; nam quælibet earum continet eminenter totam speciem inferioris

effectus; unde quantum est ex se, potens est ad efficiendum quodlibet individuum illius speciei; et consequenter omne individuum, quod potest fieri ab una illarum causarum, potest fieri ab alia; ergo idem potest esse in causis univocis. Patet consequentia ex supra dictis, quia illud est sufficiens indicium, ex parte effectus non repugnare quin naturaliter pendere possit ab hac vel illa causa; nec potest assignari ratio cur ex parte ejus magis repugnet in ordine ad causas univocas quam ad æquivocas. Quod si ex parte effectus non est repugnantia, revera ex parte causarum nulla potest assignari.

24. Atque hoc modo habet vim alia ratio, quæ hic fieri potest, quod idem effectus numero fit ab una causa, et conservatur ab alia; hoc enim non habet locum in causa univoca, nam effectus ejus non pendet ab illa in conservari per se loquendo; nam cum dicitur conservare in ligno calorem quem produxit, non intelligitur de conservatione directe, et per se, sed per accidens, defendendo a contrariis; et ideo mirum non est quod talis conservatio vel potius defensio possit a quolibet agente similis virtutis fieri. In causis vero æquivocis videtur certum, effectum ab una productum posse conservari ab alia, ut lumen hujus aeris factum ab hac lucerna, conservatur ab alia sufficienter applicata, etiamsi hæc statim extinguatur. Neque enim verisimile est fieri subitam et insensibilem mutationem luminis; ergo eadem ratione potuisset una lucerna efficere a principio idem lumen quod alia fecit, si applicata fuisset, tum quia hujusmodi conservatio est vera efficiencia, et ex se et natura sua posset esse productio; tum etiam quia, nisi hoc lumen contineretur sub objecto alterius lucernæ, non posset ab alia naturaliter conservari; si vero continetur, potest etiam fieri.

25. Ex causis vero univocis potest aliquale argumentum ex eo sumi, quod una potest intendere eandem numero qualitatem quam alia inchoavit; ergo etiam potest illam inchoare seu efficere; mirum est enim dicere, unam et eandem qualitatem secundum diversos gradus determinare sibi diversa agentia naturalia alioqui inter se omnino similia. Tandem non videtur verisimile non posse unum Angelum efficere in eodem corpore eundem numero localem motum, vel idem Ubi intrinsecum quod alius efficeret, si eodem tempore illud movisset. Et ideo in hoc exemplo etiam auctores contrariæ sententiæ

admittunt eundem numero effectum posse fieri a diversis causis totalibus disjunctim; sed negant inde sumi sufficiens argumentum ad alios effectus, quia per motum localem non fit in mobili nova entitas absoluta. Sed hæc responsio non satisfacit, tum quia, licet per motum localem non fiat nova res absoluta distincta a mobili, fit tamen modus realis absolutus, et ex natura rei distinctus a mobili; ex quo non leve argumentum sumitur ad effectum, qui sit forma distincta. Tum maxime quia, etiam respectu localis motus et Ubi, intercedit vera causalitas efficiens, et dependentia per se hujus effectus ab hac causa; ergo, si hoc non obstat quominus talis effectus possit fieri ab alia causa numero distincta, non etiam obstat in effectibus, qui sunt res vel formæ distinctæ. Verum est hoc exemplum etiam procedere de causis æquivocis, quia in motione locali semper motor est causa æquivoca; tamen jam ostendimus ex causis æquivocis sumi argumentum sufficiens ad univocas.

Totius quæstionis resolutio affirmativa.

26. Pensatis ergo utriusque partis rationibus, quamvis neutra omnino cogant aut demonstrent, tamen hæc posteriores majorem verisimilitudinem præ se ferunt. Quapropter in genere loquendo, dicendum censeo non repugnare eundem numero effectum dependere a pluribus causis proximis et totalibus disjunctim, seu, e converso (et in idem redit), plures causas posse habere virtutem, ut singulæ possint per se efficere eundem numero effectum; quod est certius si utraque vel altera sit causa æquivoca; tamen etiam est probabilius in causis univocis. Oportet tamen nonnulla observare. Primum, supponendum esse effectum, vel esse æqualem, vel inferiorem causa; quod ideo adverto, quia si vera esset sententia, quæ affirmat individua ejusdem speciei posse esse inæqualia in perfectione, non oporteret ut quælibet causa individua in aliqua specie posset efficere omnia alia individua ejusdem speciei propria virtute, sed solum ea quæ sibi essent proportionata, vel æqualia. Deinde oportet loqui de effectibus omnino similibus in individuo, ut sunt duo calores ejusdem subjecti; nam si effectus, quamvis sint ejusdem speciei, non sint omnino similes, sed (ut ita dicam) aliquo modo heterogenei individualiter, fieri potest ut ob peculiarem conditionem, quam singula individua habent, unicam tantum causam naturalem unius ordinis sibi determinent,

quod non solum in causis univocis, sed etiam in æquivocis accidere potest. Ut, verbi gratia, species visibiles Petri et Pauli ejusdem speciei sunt (suppono enim utrumque esse album), et nihilominus nec Petrus potest efficere speciem Pauli, nec Paulus Petri, quia illæ species licet sint similes in natura specifica, tamen ex individuatione sua habent proprias habitudines ad distincta objecta, et ideo voco illas species dissimiles, et quasi heterogeneas individualiter, et objecta illa, licet sint suo modo causæ æquivocæ talium specierum, tamen non habent virtutem eminentem ad totam speciem, sed unumquodque ad illas species tantum quæ ipsum representant. Simile quid conspiciet licet in actibus immanentibus, ut supra dicebamus; et idem est de habitibus. Itaque ubi peculiaris ratio seu determinatio intervenit, accidere potest ut causa sit determinata ad aliqua individua unius speciei, et non possit ad omnia; et inde etiam provenire potest ut effectus, qui ab una causa fit, non possit fieri ab alia numero distincta; absolute tamen illud non repugnat naturis rerum.

27. Ultimo est observandum, hactenus nos solum explicuisse quid possit fieri ex vi causarum particularium, non vero quid fiat; id enim multo magis incertum nobis est, ita ut non possit aliqua ratione definiri. Nam, licet duæ causæ particulares habeant virtutem ad eundem numero effectum efficiendum, tamen actualis determinatio hujusmodi causæ, ut hoc individuum faciat potius quam aliud, a prima causa pendet ut a primaria origine talis determinationis; et ideo, quamvis hæc causa nunc applicata hunc singularem effectum efficiat, ad quem a prima causa determinatur, an vero, si alia similis vice illius eodem tempore et loco et circa idem subjectum applicata fuisset, eundem numero effectum fecisset, non nobis constat. Non quia non sit in illa potentia, quod hactenus egimus, sed quia illa potentia etiam est indifferens ad plura individua, et nescimus an in eo casu determinaretur a prima causa ad idem individuum numero faciendum; solum ergo affirmamus posse ita determinari, actualem vero determinationem ex concursu et voluntate primæ causæ dependere.

Satisfit argumentis secundæ sententiæ ex præcedenti sectione relictis.

28. Ex his etiam respondendum est ad eam interrogationem, quæ fiebat in fundamentis

secundæ opinionis principalis in principio præcedentis sectionis adductis, nimirum, quid agerent duæ causæ totales in virtute, seu in actu primo, si eidem passo simul et æque applicarentur, et juxta naturam suam agere relinquerentur. Distinguendum est enim, nam vel illæ duæ causæ applicarentur simul et in eodem instanti, vel una prius tempore quam alia. Rursus, vel passum est capax plurium effectuum numero distinctorum, vel unius tantum. Deinde, si effectus sit unus, potest esse indivisibilis, ut est forma substantialis, vel habens latitudinem dimensionum; item potest dependere a causa tantum in fieri, vel etiam in conservari. Primo ergo, si causæ simul applicentur, et passum sit capax plurium effectuum, efficient illos, et unaquæque suum, et sic cessat omnis controversia; hoc enim modo duo objecta alba, æque applicata, duas species intentionales efficient. Nam in hoc exemplo illæ duæ causæ nec sunt, nec esse possunt causæ totales ejusdem numero effectus, quia neutrum objectum potest facere speciem alterius. Unde non existimo posse inveniri exemplum in quo utraque causa possit esse totalis respectu utriusque effectus, et tamen quod passum possit simul utrumque recipere, quia duæ formæ, vel accidentia solo numero distincta, et omnino similia, non possunt simul esse in eodem subjecto. Si tamen id admittatur juxta opinionem ponentem plura lumina in eodem aere, etiam dici posset tunc illas causas operaturas ut causas totales, non tamen ambas eundem effectum, sed unamquamque suum. Quanquam et hoc etiam incertum esset; pendet enim ex determinatione primæ causæ, quæ posset dare concursus, vel ad diversos numero effectus, vel tantum ad unum et eundem; tamen, cum illæ causæ ex illa hypothesi sint tunc aptæ ad operandum ut causæ totales, verisimile est recepturas naturalem concursus ad sic operandum, et consequenter effecturas diversos numero effectus.

29. Supponendo autem subjectum non esse capax, nisi unius formæ, tunc causæ illæ simul applicatæ eundem effectum simul efficient, non tamen ut causæ totales, sed ut partiales; non quia ille effectus idem numero non posset fieri a singulis illarum causarum, nec ab altera earum sola, sed ab utraque simul partialiter; incredibile est enim aliquem effectum naturalem determinare sibi natura sua hunc modum dependentiæ a multis causis simul, quibus per accidens est sic

conjugi ad operandum. Ratio ergo solum est, quia ille modus agendi est tunc magis consentaneus naturis rerum, ut supra declaratum est. Quod si effectus sit indivisibilis, non poterit esse perfectior propter conjunctionem duarum causarum; si autem sit capax majoris vel minoris intensionis, interdum erit intensior, quando, scilicet, neutra illarum causarum per se sola potuisset operari secundum totam aptitudinem intensionis vel activitatis suæ, vel propter distantiam, vel ob peculiarem proprietatem suæ naturæ; quomodo experimur duas lucernas inter se æquales simul efficere intensius lumen in aere, quam singulæ per se possent efficere.

30. At vero, si una talium causarum prius tempore applicetur quam alia, ea statim efficiet totum effectum, quem eo tempore vel instante efficere potest; et tunc magis incertum est quid efficiat altera causa superveniens. Et quidem, si effectus non pendeat in conservari, sed in fieri tantum, et sit indivisibilis, vel jam totus productus, clarum est posteriorem causam nihil posse efficere, quia jam invenit factum, et quia jam altera causa nihil facit, sed fecit. Quod si effectus pendeat in conservari, dicunt aliqui periturum effectum, qui a priori causa factus fuerat, et novum ab illis duabus simul fore producendum, et in futurum conservandum. Sed id incredibile est, quia nulla est ibi causa cur corrumpatur prior effectus, neque etiam est naturæ consentaneum, ut Deus suspendat concursus, quo conservat illum, nulla superveniente causa corrumpente.

31. Alii probabilius dicunt, ab eo instante, in quo posterior causa est applicata, incipere illum effectum conservari a duabus causis simul, qui prius ab una tantum conservabatur, quia non debet esse otiosa, cum ad hoc possit operari. Sed hoc etiam difficultatem habet, quia vel ille effectus incipit conservari a posteriori causa per novam actionem, quæ ab illa sola manet, perseverante etiam priori causa in sua actione; et sic sequitur conservari illum effectum ab illis duabus causis simul ut causis totalibus, quod non admittimus. Vel prior causa desistit a sua propria actione, et incipiunt ambæ causæ habere novam actionem communem, qua conservant eundem effectum; et hoc etiam est difficile, quia nihil est quod cogat priorem causam, ut remittat suum influxum, vel ut desistat a priori actione. Neque id potest reduci ad determinationem primæ causæ variantis con-